

Alpina vattendrag

Alpina vattendrag med örtrik strandvegetation

Alpine rivers and the herbaceous vegetation along their banks

EU-kod: 3220

Länk: Gemensam text (namn och koder)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf#2

Beskrivning av naturtypen

Länk: Gemensam text (beskrivning av naturtypen)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#2

Utdrag ur EU:s tolkningsmanual

- Open assemblages of herbaceous or suffrutescent pioneering plants, rich in alpine species, colonising gravel beds of streams with an alpine, summer-high, flow regime, formed in northern boreal and lower Arctic mountains, hills and sometimes lowlands, as well as in the alpine and subalpine zones of higher, glaciated, mountains of more southern regions, sometimes with abyssal stations at lower altitudes (*Epilobion fleischeri* p.).
- Open or closed assemblages of herbaceous or suffrutescent pioneering plants, colonising, within the montane or sub-montane levels, gravel beds of streams with an alpine, summer-high, flow regime, born in high mountains (*Epilobion fleischeri* p., *Calamagrostion pseudophragmitis*).

Svensk tolkning av definitionen

Alpina och subalpina vattendrag med naturliga vattenståndsfluktuationer och oftast sten-, grus- eller sandbotten. Vattendynamik, is och annan störning skapar flodbäddar och öppna stränder som koloniserar av strandvegetation bestående av örter och halvris med stort inslag av fjällväxter. Naturtypen förekommer nermalt endast ovanför gränsen för sammanhängande barrskog och avgränsas mot land av medelhögvattenlinjen.

För att tolkas som naturtyp bör vattendraget, i huvuddelen av sin sträckning, ej vara avsevärt påverkad av eutrofiering, försurning eller fysisk påverkan (kontinuitet, hydrologi, markanvändning i närmiljö), (dvs dålig eller otillfredsställande status).

Kommentarer

Alpina vattendrag (3220) avgränsas som permanenta vattendrag av strömordning ≤ 4 och/eller med en årsmedelvattenföring < 20 m³/s. Preciseringar angående strömordning, flöde och barrskogsgrens har införts för att underlätta gränsdragning mellan vattendragstyperna på nationell nivå. Naturtypen utgör ofta biflöden till större vattendrag (3210) i alpin region. Naturtypen avgränsas mot land av medelhögvattenlinjen eftersom strandzonen inom översvämningområdet är en naturlig del av vattenmiljön och har avgörande betydelse för ekologin i limniska habitat.

Förekomst av örtrik strandvegetation och vedartade fjällväxter som gynnas av störning i form av naturliga vattenståndsvariationer karakteriserar naturtypen. Den

karaktäristiska vegetationen behöver dock inte förekomma i vattendragets hela sträckning för att tolkas som naturtyp.

Gränsdragning mot andra naturtyper

- Naturtypen avgränsas mot större vattendrag (3210) med utgångspunkt från storlek (flöde och/eller vattendragsordning), <20 m³/s eller strömhastighet ≤ 4. Naturtypen avgränsas mot mindre vattendrag (3260) med gränsen för sammanhängande barrskog (alpina vattendrag ovan gränsen). I låglandet (nedan gränsen för sammanhängande barrskog) kan det lokalt finnas förutsättningarna för den karaktäristiska vegetationen längs vattendrag, vilka då kan tolkas som naturtyp.
- Naturtypen avgränsas mot land av medelhögvattennivån. Om vattenståndsdata saknas kan avgränsningen identifieras med förekomsten av vattenanknutna arter. Terrestra naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1, till exempel alpina videbuskmarker (4080) har dock tolkningsföreträde i övergångszonen mellan naturtyperna.

Viktiga strukturer och funktioner

- Karakteristisk strandvegetation förekommer
- Naturliga vattenståndsfluktuationer och flöden
- Konnektivitet (fria vandringsvägar och flöde) i vattendraget och anslutande vattensystem
- God vattenkvalitet

Typiska och karaktäristiska arter

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	K-art	T-art	Grupp	Region
Kärlväxter					
<i>Astragalus alpinus</i>	fjällvedel		T-art		A, B
<i>Cardamine bellidifolia</i>	fjällbräsma	K-art			
<i>Cerastium cerastoides</i>	lapparv	K-art			
<i>Dryas octopetala</i>	fjällsippa	K-art			
<i>Erigeron acer</i>	gråbinka	K-art			
<i>Equisetum scirpoides</i>	trådfräken	K-art	T-art		A, B
<i>Equisetum variegatum</i>	smalfräken	K-art			
<i>Euphrasia frigida</i> var. <i>frigida</i>	fjällögontröst		T-art		A, B
<i>Lychnis alpina</i>	fjällnejlika	K-art	T-art		A, B
<i>Oxyria digyna</i>	fjällsyra	K-art	T-art		A, B
<i>Salix phylicifolia</i>	grönvide		T-art		A, B
<i>Saxifraga aizoides</i>	gullbräcka	K-art	T-art		A, B
<i>Saxifraga stellaris</i>	stjärnbräcka	K-art			
<i>Thalictrum alpinum</i>	fjällruta		T-art		A, B

Viola biflora	fjällviol	T-art	A, B
Mossor			
Blindia acuta	sipperblindia	K-art	
Marsupella emarginata	klipprostmossa	K-art	
Marsupella sphacelata	trubbrostmossa	K-art	
Fiskar			
Cottus poecilopus	bergsimpa	T-art	A, B
Salmo trutta	öring	T-art	A, B
Salvelinus alpinus	fjällröding	T-art	A, B
Phoxinus phoxinus	elritsa	T-art	A, B

Klassificering enligt andra klassificeringssystem

Klassificeringssystem	Naturtypens motsvarighet
VIN:	7.2.1.1 Alluvial ört-gräs-typ 7.2.1.4 Sandraggmossa-typ 7.2.2.2 Polarull-typ 7.2.2.3 Madrörs-typ 7.2.2.4 Alluvial högstarr-typ
EUNIS:	C2.2 Permanent non-tidal, fast, turbulent watercourses C2.3 Permanent non-tidal, smooth-flowing watercourses

Utbredning och förekomst

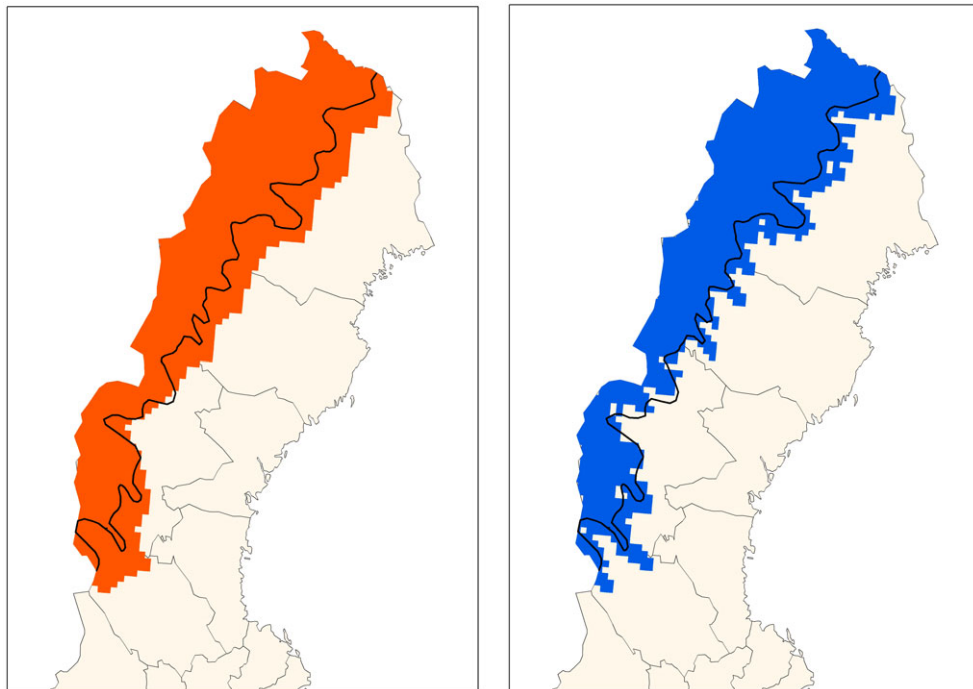
Länk: Gemensam text (utbredning och förekomst)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
#5

Rapporterad nationell bevarandestatus år 2007

Rapporterat 2007	Reg. A	Reg. B	Reg. K	Totalt
Natura 2000-områden				
Utpekade för naturtypen (st)	80	27		86
Utbredning				
Aktuellt värde (km ²)	94 320	38 065		132 385
Referensvärde (km ²)	94 320	38 065		132 385
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam		
Bedömning trend	Stabil	Stabil		
Förekomstareal				
Aktuellt värde (km ²)	389	45		434
Referensvärde (km ²)	389	45		434
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam		
Bedömning trend	Stabil	Stabil		

Kvalitet		
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam
Bedömning trend	Stabil	Stabil
Framtidsutsikt		
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam
Bedömning trend	Stabil	Stabil
Samlad bedömning		
Bedömning aktuell status	Gynnsam	Gynnsam
Bedömning trend	Stabil	Stabil

Figur 1. Svenskt utbredningsområde (till vänster) och förekomstareal (till höger).

Förutsättningar för bevarande

Länk: Gemensam text (förutsättningar för bevarande)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf

#8

Vattendragets variation gällande bottensubstrat, vegetation och strandstrukturer förutsätter oreglerad vattenföring. Den naturliga vattendynamiken är därmed en förutsättning för att upprätthålla livsmiljön för naturligt förekommande arter.

Fria vandringsvägar i vattendraget såväl som i anslutande vattensystem (inga antropogena vandringshinder) är en förutsättning för många av naturtypens arter.

Naturliga omgivningar med örtrik vegetation, salix, fjällbjörk, våtmarker och mader behövs för att upprätthålla livsmiljöer och en naturlig näringsomsättning i naturtypen.

God vattenkvalitet är avgörande för många av naturtypens typiska arter. Normalt har alpina vattendrag näringsfattigt, ofta klart (förutom vid transport av minerogent material nedströms glaciärer eller vid snösmältning), neutralt vatten. Inom ramen för naturtypen förekommer dock flera olika vattenkemiska förhållanden. Förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är att god eller hög ekologisk status enligt vattenförvaltningen uppnås eller bibehålls.

Gynnsamt tillstånd/bevarandestatus förutsätter att de typiska arterna inte minskar påtagligt i området respektive på biogeografisk nivå eftersom typiska arter indikerar att naturtypen upprätthåller viss kvalitet och viktiga ekologiska funktioner.

Långsiktigt livskraftiga bestånd av de typiska arterna förutsätter en för naturtypen naturlig artsammansättning utan negativ inverkan av främmande arter eller fiskstammar.

Alpina vattendrag kan vara påverkade av regering, fragmentering, påverkade närmiljöer, försämrade vattenkvalitet och förekomst av främmande arter. Förhållanden avseende vattenföring, flödesdynamik och vattenkvalitet bör bibehållas eller förbättras och effekterna av fragmentering och annan fysisk påverkan minimeras. Förutsättningarna för gynnsam bevarandestatus är att god eller hög ekologisk status enligt vattenförvaltningen uppnås eller bibehålls.

Hotbild

- Reglering av vattenföringen; småskalig utbyggnad i kvarvarande oreglerade vattendragssträckor eller fortsatt/ökad påverkan i redan reglerade vatten, t ex sänkt minimitappning, ökad korttidsreglering. Reglering kan orsaka störd flödesdynamik, fragmentering/ vandringshinder, överdämning av våtmarks- och strandområden, torrläggning av vattendragssträckor och/eller ändrade näringsförhållanden.
- Byggande av terrängvägar/ överfarter kan innebära vandringshinder och orsaka grumling.
- Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.
- Fiske som är ensidigt mot vissa arter eller som är för hårt i förhållande till vattendragets naturliga produktionsförmåga kan påverka konkurrensförhållanden och artsammansättning.
- Infrastrukturanläggningar; byggande, underhåll och trafik kan orsaka grumling och utsläpp av miljöfarliga ämnen i diken och vattendrag. Broar

och vägtrummor kan utgöra vandringshinder och vara flaskhalsar vid höga flöden (med risk för utspolning av vägbankar mm).

- Utsläpp av föroreningar från punktkälla, t ex avlopp, täkt, gruva eller annan verksamhet.

Bevarandeåtgärder

- Gångse åtgärder för att upprätthålla gynnsam bevarandestatus så att ingen försämringar för naturtypen sker, (dvs att dess intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning).
- Regionalt och lokalt samarbete inom avrinningsområden för genomförande av förebyggande åtgärder och bevarande. Riktvärden för att uppnå god ekologisk status enligt ramdirektivet för vatten bör upprättas för vattendrag inom Natura nätverket.
- Inom ett fiskevårdsområde kan långsiktig förvaltning av fiskeresursen planeras.
- Information och rådgivning till markägare och verksamhetsutövare bör samordnas mellan länsstyrelsen, skogsvårdsstyrelsen och kommunen.

Regelverk

Länk: Gemensam text (regelverk)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
[#11](#)

- Naturtypen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 1.
- Regelverk som är särskilt viktigt för naturtypen och dess arter är vattenverksamhet, fiskets regelverk och älvar skyddade mot vattenkraftsutbyggnad.
- Regelverk som är särskilt viktigt för naturtypens omgivning utöver det som nämns ovan är skogsbrukets och jordbrukets regelverk, markavvattning och strandskydd.

Bevarandemål, målbildindikatorer och uppföljning

Länk: Gemensam text (bevarandemål och uppföljning)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/vagledning/naturtyper/naturtypergemensam.pdf
[#19](#)

På Naturvårdsverkets hemsida om uppföljning i skyddade områden, finns en rapport (6379:2010) om uppföljnings i skyddade områden. Den beskriver arbetet med formulering av mål och användande av målbildindikatorer för att följa upp målen. Rapporten beskriver det generella arbetet, och uppföljningen i detalj beskrivs i

manualer för uppföljning av olika naturtyper. Det finns även manualer för uppföljning av olika naturtypsgrupper. Där finns information om arbetsmetoder, och exempel på olika målandikatorer.

Det finns bland annat manualer för Vattendrag, för Stränder och sanddyner, för Flygbildstolkning och för olika artgrupper.

Litteratur och kontaktuppgifter

Länk: Gemensam text (litteratur och kontaktuppgifter)

http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/natur/naturgemensam.pdf#o

Naturtyps- och ekosystemvis litteratur

Bergengren J (2008): Manual för uppföljning i vattendrag. Naturvårdsverket 2008. Version 1.5

Fiskeriverket (2001): Utsättning och spridning av fisk. Finfo 2001:8.

Fiskeriverket och Naturvårdsverket (2007): Ekologisk restaurering av vattendrag. Utkast.

Naturvårdsverket (2007): Bedömningsgrunder för sjöar och vattendrag. Handbok 2007:4 inklusive bilagor.

Naturvårdsverket (1999): Introduktion av främmande arter i svenska sjöar och vattendrag. Rapport 4941.

Naturvårdsverket (1999): Biologisk återställning i kalkade vatten – kompletterande åtgärder till kalkning av sjöar och vattendrag. Allmänna råd 99:4.

Naturvårdsverket (2002): Kalkning av sjöar och vattendrag. Handbok 2002:1.

Naturvårdsverket (2003): Bevarande av värdefulla naturmiljöer i och i anslutning till sjöar och vattendrag. Vägledning. Rapport 5330.

Naturvårdsverket (2005): Åtgärdsprogram för bevarande av flodpärlmussla. Rapport 5429.

Naturvårdsverket (2006): Åtgärdsprogram för bevarande av tjockskalig målarmussla. Rapport 5658.

Naturvårdsverket (2006): Manual för basinventering i vattendrag.

Naturvårdsverket (2007): Nationell strategi för skydd av vattenanknutna natur- och kulturmiljöer. Rapport 5666.

Naturvårdsverket (2007): Nationell strategi för restaurering av skyddsvärda vattendrag. Rapport 5746.

Naturvårdsverket (2007): Kartläggning och analys av ytvatten. Handbok 2007:3

Strahler A.N (1973): Introduction to Physical Geography.

Naturtyps- och ekosystemvisa länkar

Naturvårdsverket.Handledning för miljöövervakning.

<http://www.naturvardsverket.se/sv/Tillstandet-i-miljon/Miljoovervakning/Handledning-for-miljoovervakning/Metoder/Undersokningstyper/Undersokningstyp-Sotvatten/>

Kontaktuppgifter

Lena Tranvik
lena.tranvik@artdata.slu.se
018-67 24 78

ArtDatabanken
Bäcklösavägen 10
Box 7007
750 07 Uppsala